

LITERATURA.

Právní dějiny.

Vladimir Mažuranić, Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik. (Vydala Jihoslov. Akademie s podporou chorv. zemské vlády.) Svazek I, A — Čtenija. V Záhřebě, 1908. Stran 176.

Praktický právník, toho času president bánského soudu chorvatského, pustil se do práce, na kterou by nestačil mnohý právní historik. A řekněme hned předem, že již prvý sešit, který máme v rukou, plným právem vzbuzuje naději, že dostane se nám právně-historického díla chorvatského, jaké by bylo ozdobou každé jiné literatury.

„Příspěvky“ k chorvatskému právně-historickému slovníku, jak Mažuranić skromně své dílo pojmenoval, jsou výsledkem dlouholeté neúporné práce autorovy, o níž veřejnost neměla nejmenšího tušení. Teprve před sedmi roky vzbudil spisovatel na tuto svou činnost malou pozornost, uveřejniv v Radu Jihoslov. Akad. (kn. 150, r. 1902) stať „O rječniku prav-noga nazivlja hrvatskoga“. Tam načrtl osnovu svého nynějšího díla. Slovník Mažuranićův není prostým soupisem latinských a chorvatských terminů chorvatského práva a jich pouhým slovným výkladem, nýbrž podává mnohem více. Pod některými hesly nalézáme celé rozpravy, v nichž se rozbírá to které právní zřízení nebo pojem. Z četných takových článků uvádíme zejména tyto: aldomašnik, arbadiga (z ital. erbatica), bajanje (o čarodějství a jeho stíhání), ban, banov stol, banov sud, barun, baština, bezvetje, boj, bratstvo, bulare (o trestu znamenání zločinců), crkva (o šíření křesťanství u Chorvatů, o rozličných otázkách z církevního práva, o rozšíření slovanské liturgie mezi Chorvaty atd.), čast i četné jiné.

Pramenný materiál, jehož autor používal, jest velmi bohatý. Čerpal nejen z četných právních památek chorvatského práva, nýbrž i z právní literatury jednotlivých slovanských i jiných národů. Použil zejména také právních i některých všeobecných slovníků, mezi nimi na př. Brandlova Glossaria, Jirečkova Prove, Bartalova slovníku uherské latiny, slovníku Daničićova i jiných. Dílo jeho má velkou cenu nejen pro množství materiálu v něm obsaženého, ale hlavně pro srovnávací výklady k jednotlivým slovům připojené. Předností spisu jest dále uvádění četných pramenných dokladův u každého slova. Vloudilo-li se při některých slovech malé nedopatření, nelze se diviti. Chyb, a někdy i dosti hrubých nevyvaruje se leckdy při tak obtížných pracích ani nejslavnější badatel. Nemajíce v úmyslu procházeti slovo za slovem, uvedeme jen některá malá nedopatření. Tak při slově Abše uvádí se v závorce (arci s otazníkem) maď. Özséb; avšak to neznamená Jošt, jak myslí spisovatel, nýbrž Eusebius. Alica není dem. od Alen, nýbrž slovanský tvar řec. Helena; srov. staročes. Alena (Helena).

Cimer nepochází od něm. zimber, nýbrž od franc. cimier atd. U některých slov bylo by bývalo žádoucí, aby materiál srovnací byl větší. Tak na př. u slova banak bylo by vhodné poukázat na slovinské soudy v někdejší Furlánsku, jež se také tak nazývaly (viz Podreccův spis *Slavia Italiana*). Při slově *credentiae consilium* mělo by se uvést, že *credenza* jest institut italský, převzatý Chorvaty, a měly by se uvést doklady z práva italského atd. To jsou však nepatrné maličkosti. Veliká cena díla Mažuraničova nijak se tím neumenšuje. Páli bychom si jen, aby se autorovi podařilo v díle rychle pokračovati a brzo je ukončiti.

Dr. Karel Kadlec.

Dr. Bohumil Baxa: K dějinám veřejného práva v zemích koruny České od restaurace Leopoldovské až do počátku moderních převratů (1790—1848). V Praze 1906.

Týž: Inkolát (a indigenát) v zemích koruny České od r. 1749—1848. V Praze 1908.

Oba spisy tyto vnitřně souvisí a budiž o nich podán společně posudek. Zabývají se otázkami veřejného práva v zemích Českých v době novější a není pochybnosti, že právě tato doba méně jest probádána a vylíčena, nežli doby předcházející. Studium a vylíčení ústavních dějin česko-rakouských z posledních dvou staletí na základě namnoze nepoužitých archiválních pramenů jest zajisté velmi vděčným vědeckým úkolem. Mělyť děje ty na přítomnost závažný vliv a vylíčení jich může dáti správnou odpověď na otázku, co z dřívějšího státního práva českého do novější doby zůstalo v platnosti. Dr. Baxa z tohoto oboru podal už dříve některé cenné příspěvky (na př. v pojednání v *Časopisu Č. Musea* r. 1906 „o přihlášení zemí koruny České k Německému bundu“) a z tohoto hlediska sluší jeho další dvě práce upřímně vítati. Škoda že prvnější práce v některém ohledu neuspokojuje a pochybnosti vyvolává.

Spisovatel chtěje podati příspěvky k dějinám veřejného práva v zemích Českých od r. 1790—1848 vykládá v předmluvě, že chce při tom činiti rozdíl mezi právem státním a ústavním, a že proto jeho spis má obsahovati nejprve část prý *státoprávní* až do zrušení říše římské (1790—1806), aby pak v následujících nevydaných posud oddílech vyloženy byly část *státoprávní* období 1806—1848 a pak část *ústavní* celé periody (1790—1848). Sotva je ale pochybné, že obmyslené takto roztrídění práva veřejného na právo státní a právo ústavní je pochybené. Obvykle právo státní aspoň v užším smyslu slova a právo ústavní považují se za totožné řady právní, ač-li — jak činí Pražák, *Rak. právo ústavní* I, str. 16 — ohledem na veřejné korporace v státě existující nechceme právo státní toliko za část práva ústavního považovati. K právu veřejnému pak, jak známo, patří netoliko právo státní neboli ústavní, nýbrž i správní, trestní, procesní a církevní a jenom nepřesně možno právo mezistátní neb mezinárodní označiti jako státní právo zevnější, jak činí spisovatel, jenž k tomuto zevnějšímu státnímu právu přiřazuje netoliko poměr státu českého na venek, zejména k říši